

ПРОЕКТ!

*Планиране на социалните услуги на
общинско ниво*

**Анализ на ситуацията и оценка на потребностите
от социални услуги
в Община Брусарци**

Доклад

месец октомври 2015г.

гр.Брусарци

Въведение

Социалните услуги са дейности, които подпомагат и разширяват възможностите на лицата да водят самостоятелен начин на живот. Променящата се социално-икономическа среда в Република България влияе върху стандарта на живот и социалния статус на различни групи население. Структурните промени в икономиката и безработицата са предпоставка за социална изолация и затруднена адаптация на определени рискови групи от населението.

Основна цел на общината, като доставчик на социални услуги е да осигури подобри и достойни условия на живот и възможности за социално включване на групите в социален риск, като мобилизира всички ресурси – човешки и материални. Общинското планиране се осъществява с прякото участие на всички заинтересовани страни – общинска администрация, кметства, Дирекция „Социално подпомагане” (ДСП) и местнобазирани държавни институции, представители на целевите общности и рисковите групи.

Аналитичният доклад е продукт на съвместните усилия на екипа на Работната група и ДСП – Брусарци и обобщава резултатите от проучването и оценката на потребностите от социални услуги в община Брусарци, проведено през периода юни-септември 2015 година. Проучването за оценка на ситуацията и потребностите на рисковите групи във Община Брусарци включи събиране и обобщаване на общи статистически данни, данни за рисковите групи, карти на наличните социални услуги, определяне на проблемите, оценка на потребностите и дефицитите от социални услуги. Проучването е координирано от териториална работна група и извършено с активното участие на представители на всички заинтересовани страни.

Настоящият доклад е изготвен за да отрази тенденциите в Община Брусарци в контекста на променящата се социално-икономическа среда в Република България и съобразен с изискванията на нормативната уредба.

1 Методология

1.1 Цели и обхват на проучването

Проучването на ситуацията в община Брусарци е фокусирано върху нуждите от социални услуги, разглеждани в общия контекст на социо-икономическите проблеми, политики и мерки за социално включване на уязвимите общности и групи от населението в общината.

Оценката на потребностите е основа за планирането – тя е необходима, за да може планирането да отговори на реалните нужди от социални услуги за рисковите групи, да съответства на реалните възможности и капацитет на местните партньори за осигуряване на необходимите услуги и – в по-широк план – да съответства на дългосрочните тенденции в развитието на област Монтана .

Целите на проучването са:

- Да се очертае общата социо-демографска и икономическа картина на населението в община Брусарци – проблематика, настояща ситуация и тенденции в развитието;
- Да се анализират факторите, които създават рискове пред индивиди/общности/ групи по отношение на тяхната социална интеграция и социалната кохезия;

- Да се определи кои са индивидите и групите в риск – какви са техните характеристики, брой и териториално разположение; какво е отражението на рисковите фактори върху тях;
- Да се оценят възможностите на наличните ресурси, както за подкрепа на идентифицираните групи в риск чрез развитие на социалните услуги, мерки за преодоляване на създадените проблеми, така и за превенция на риска.

Обхватът на темите на проучването включва широк кръг социо-икономически проблеми, демографски тенденции, общо състояние на сектора социални услуги в община Брусарци като осигурени човешки ресурси, достъп, капацитет и качество на наличните услуги. В географско отношение обхватът на проучването покрива всички населени места на територията на община Брусарци, като се обръща специално внимание на малките изолирани населени места, където живеят малобройни рискови групи.

В контекста на стратегическото планиране на социалните услуги се очертават и **практическите ползи от ситуационния анализ**. Обобщените резултати от проучването и заключенията в аналитичния доклад ще осигурят:

- Обосновка за избора на приоритети и стратегически направления в Общинската стратегия и план за развитие на социалните услуги в община Брусарци;
- Профил и характеристика на отделните рискови групи и подгрупи, необходими за дизайна на услугите и мерките, включени в общинската стратегия, които да съответстват на специфичните потребности на всяка група;
- Детайлна информация за броя на индивидите и групите в риск, които да бъдат обхванати от социални услуги и/или от съпътстващи мерки за социално включване, както и разположението им в населените места в общината.

Обобщените изводи от анализа на ситуацията и събраните конкретни данни са важни за адекватното планиране на капацитета на предвижданите социални услуги и за избора на тяхната форма – начин на осигуряване на достъп и достигане до клиентите, обслужващи едно или няколко населени места в общината, както и за разработване на „смесени“ услуги за рискови групи – комбиниране на две или повече услуги под един „административен покрив“.

1.2 Методи за проучването и анализа на ситуацията в община Брусарци

В процеса на събиране на информация се включиха представители на всички заинтересовани страни от общината, обединени в работна група и координирани от общински координатор. Териториалната работна група работи на доброволен принцип, мотивирана от убеждението за необходимостта от адекватна работеща общинска стратегия и план за развитие на социалните услуги, която да допринесе за решаване на остри социални проблеми сред населението в община Брусарци.

Същевременно, този подход спомогна за осигуряване на достъп до почти всички налични източници на информация в общината, като:

- Анализи, доклади, стратегически документи на местно ниво и от ДСП (като стратегии, дългосрочни програми и планове за развитие);
- Статистически бази-данни, редовно събирани и актуализирани от:
 - институциите на областно ниво - като РД ”СП”, РИО на МОН, РЦЗ, РЗОК;

- общинска администрация – ГРАО и служители, отговорни за социални, образователни и хуманитарни дейности и др.,
- ДСП и Дирекция ”Бюро по труда” в общината;
- Местна комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни, ПУ гр.Брусарци които текущо документират своя опит и практика и разполагат с информация за специфични групи на деца в риск;
- Данни, документация и експертиза на доставчиците на услуги за действащите социални услуги в общината
- Училища, лични лекари и пр., които разполагат с информация за състоянието на свързаните сектори със социалните услуги.

Представеният предварителен аналитичен доклад е изготвен на основата на частични данни за броя и състоянието на рисковите групи, събрани от общинската работна група.

Използваните **методи за събиране на информация** включват:

- Документално проучване на съществуващи анализи, доклади, стратегически документи на местната администрация (като стратегии, дългосрочни програми и планове за развитие);
- Систематизиране и обобщаване на статистически данни, регулярно събирани от общинската администрация и местно-базираните държавни институции;
- Събиране на допълнителна статистическа информация за разпределението на ключови рискови групи по населени места чрез включване на „ресурсни хора” по места (като кметове и кметски наместници на прилежащите към общината села);

При обработването на данните и анализа на ситуацията са прилагани количествени и качествени методи, сравнителен анализ на състоянието и тенденциите в свързаните сектори, анализ на силните и слабите страни.

2 Описание на ситуацията в община Брусарци

2.1 Обща характеристика на общината

Община Брусарци е разположена в Северозападната част на Република България в западната част на [Дунавската хълмиста равнина](#), по терасите на река Нечинска бара, десен приток на Лом, на височина 125 м.

Територията на общината е 194 553 дка/ 5, 3% от територията на област Монтана: Граничи с общините Монтана, Лом, Медковец и Ружинци. Разстоянието от общинския център – гр. Брусарци до областния град Монтана е 37 км, а до гр. Лом – 25 км. Географското положение на общината създава добри условия за осъществяване на връзки с други общини. Местните органи на самоуправление се представляват от Общинския съвет, Кмета на общината и кметове на кметства и кметските наместници.

Брусарци е център на община, в която влизат още 9 населени места:

- Смирненски
- Буковец
- Одровци
- Киселево
- Дъбова махала
- Княжева махала
- Крива бара
- Дондуково
- Василовци

2.2 Население – демографска характеристика

Възрастовата структура на населението в общината показва постоянна тенденция към застаряване. Демографската картина за община Брусарци, както и за цялата област е неблагоприятна, населението застарява в резултат на естествените процеси на раждаемост и смъртност, така и в резултат на засилените емиграционни процеси. За община Брусарци тези тенденции са силно изразени особено сред населението в трудоспособна възраст. За периода 2010-2014 г., населението на общината е намаляло с над 430 души към 31.12.2014 г. по данни на НСИ възлиза на 4675 души.

47,5 % от живеещите в общината са в трудоспособна възраст. Но тези цифри са условни, в действителност постоянно живеещите в общината са по-малко, делът на трудово активното население също е по-малък, тъй като не малка част от населението продължава да е регистрирано в общината, но живее и работи извън нея.

Население на община Брусарци към 31.12.2014 г. по възраст (по данни на НСИ)

Възраст (в навършени години)	Общо
Общо	4675
0-3	143
4-7	129
8-14	291
15-18	126
Общо деца	679
18-29	538
30-62 мъже	947
30-59 жени	717
63-75 мъже	437
61-75 жени	669
Над 76	688
Общо пълнолетно население	3996

Съотношението мъже/жени се запазва, като женският пол продължава да преобладава с 50,8% от общия брой на населението в общината и то предимно във възрастовата група над 55 години.

Само в три населени места: Брусарци, Василевци и Крива бара населението е над 1000 жители. Снаселение под 300 жители са : Киселево, Буковец, Княжева махала, Дъбова махала, Одоровци.

Равнището на безработицата в периода 2011-2015 г. се колебае в интервала от 35% до 40%. Средногодишното ниво на безработица през 2014 г. е било 38,88 %. Абсолютният брой безработни лица през 2014 г. достига ниво от 750 лица, при икономически активно население от 1880 лица.

В селата по-голяма част от жителите са над 65 годишна възраст, а броят на самотно живеещите хора е преобладаващ. Ражданията в общината със всяка изминала година намаляват

Раждания / по данни на служба ГРАО/

Раждания за 2011 г. (общ брой)	37
Раждания за 2012 г. (общ брой)	34
Раждания за 2014 г. (общ брой)	31

През последните години населението е с отрицателен естествен прираст. Рязко намалява населението в трудоспособна възраст и се увеличава броя на селските жители на възраст над трудоспособната.

Този обезпокоителен процес, води до обезлюдяване на малките населени места от общината. Той се обуславя от: липсата на работни места, икономическата миграция към големите градове и емиграция (основно в Гърция, Испания, Италия), високата смъртност.

В община Брусарци има 595 самотно живеещи стари хора. На отчет в Д"СП" Брусарци се водят 643 лица с увреждания (в т. ч. 17 деца). Реалният брой на лицата с увреждания обаче е по-голям, тъй като не всички такива ползват услугите на Д"СП" Това от своя страна е показател за необходимостта от предоставяне на разнородни социални услуги за различните целеви групи.

Населението на община Брусарци е със смесен етнически състав. По официални данни от преброяването на етнически състав на населението през 2011 г. е както следва- от общо 5078 бр. население са се самоопределили като роми -944 лица или 18,7% от населението. По показатели като майчин език, език на общуване, бит и традиции и др. обаче делът на ромското население може да се определи на над 50%.

Най-големи са ромските общности в с.Крива бара, с.Василевци и гр.Брусарци. Голям е делът на ромското население в с.Киселево. Наблюдава се нарастване на ромското население в населени места, където преди десетилетие то е била незначително – например с.Дондуково.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ :

✓ Населението на община Брусарци намалява, а заедно с това репродуктивните и трудоспособните контингенти, което усложнява демографската и икономическа ситуация. Причините са големите загуби на човешки ресурси, силно влошена възрастова структура и възпроизводство с голям отрицателен естествен прираст. Демографските процеси в общината налагат вземането на конкретни мерки при

целенасоченото дългосрочно планиране, съобразено с прогнозите за броя на живеещите в отделните селища и в общината като цяло;

✓ В общината се наблюдава различна средна продължителност на живота. Причината за различията е комплексна, но в същото време тя е синтезиран показател за стандарта на живот и равнището на развитие;

✓ Във всички населени места в общината намалява населението. Това е индикатор за общ спад в урбанистичното развитие както в количествено, така и в качествено отношение. Това има своето пряко следствие за създаване на предпоставки за повишен риск от социална изключеност в определена възрастова група (най-възрастните и самотно живеещите), която с годините се разраства като относителен дял в общата численост на населението. Този процес заслужава внимателен анализ и допълнително подпомагане чрез инструментите на целенасочена държавна политика.

2.3 Икономическо развитие на община Брусарци

Пазарът на труда се характеризира с висока безработица - към 31.08.2015г. в размер на над 36 % от икономически активното население в общината. Официално регистрираните безработни лица са 728 към 31.08.2015 г. Има немалък брой лица, които практически не работят, но не са регистрирани в Д"БТ".

Брой безработни лица: / по данни на ДБТ/

Регистрирани безработни лица, към 31.12.2010 г.	470
Регистрирани безработни лица, към 31.12.2012 г.	702
Регистрирани безработни лица, към 31.12.2014 г.	749
Регистрирани безработни лица, към 31.08.2015 г.	728

Профил на безработните лица към 31.12.2014 г. – рискови групи безработни:

/ по данни на ДБТ/

Брой безработни лица без, или с по-ниско от основно образование	162
Брой безработни лица с намалена работоспособност	16
Брой безработни младежи от 18 до 29 години	89
Брой безработни лица на възраст над 55 години	159
Брой безработни лица с регистрация над 1 година	281

Пътната мрежа на територията на общината е част от републиканската пътна мрежа с обща дължина 68,8 км, от които пътища III клас – 31, 6 км и IV клас – 37, 2 км.

Третокласната пътна мрежа се поддържа от Окръжно пътно управление – Монтана. Състоянието на над 75 % от пътната настилка е незадоволително.

Четвъртокласните пътища се поддържат от общината изключително с целеви средства, отпускани от МРРБ. Поради крайно недостатъчните финанси, съществен ремонт не може да се направи и с всяка измината година тяхното състояние продължава да се влошава.

Голяма част от уличната мрежа в самите населени места е без трайна настилка.

През територията на община Брусарци минава ЖП линията София – Видин / Лом. Брусарци се явява възлова гара по тази линия.

На територията на община Брусарци няма изградена канализационна мрежа. Извършен е основен ремонт на водопроводните мрежи на гр.Брусарци и с.Крива бара. Единственото населено място без водопровод е село Дъбова махала.

На територията на община Брусарци съществуват следните предприятия в сферата на промишлеността:

- Шивашки цех в гр. Брусарци на фирма ЕТ “ Еленка Григорова” – Монтана;
- ЕТ “Мерино – мохер 91” – гр. Брусарци. Фирмата се занимава с първична и вторична обработка на вълна и производство на продукти от нея (одеяла, халища и др.).
- Фурна за производство на хляб и хлебни изделия в село Василковци
- Цехове за производство на закуски с с.Крива бара и гр.Брусарци

Земеделската земя на територията на община Брусарци е предимно от трета, четвърта и пета категория. До момента на собствениците е възстановена 100 % от земята, а броят на реалните собственици е ок. 7000.

Селскостопанският фонд като видове територии по начина на трайно ползване се разпределя както следва:

• ниви	123 914 дка;
• зеленчукови култури	1 581 дка;
• овощни градини	636 дка;
• лозя	2 990 дка;
• други трайни насаждения	1 141 дка;
• ливади	6 517 дка;
• пасища и мери	15 421 дка;
• стопански дворове	992 дка;
• полски пътища	4 024 дка;
• други	1 286 дка.

Земята като основен потенциал за развитие на селското стопанство все още не се използва рационално. Основни причини за това са нейната раздробеност, макар че в последните години земеделски производители от общината изкупуват зем.земи и уедряват собствеността на своите стопанства

Като се има в предвид качествените показатели на земята, благоприятния климат, работната сила и остарялата техника през последните години като тенденция в областта на селското стопанство се очертава развитието на растениевъдството със зърнено – хлебни, зърнено – фуражни и технически култури, а така също и култивирано отглеждане на горски плодове.

При наличие на финансови ресурси, изграждане на напоителни съоръжения и осигуряване на пазар за зеленчукови култури, може да се възстанови традицията за развитие на зеленчукопроизводството. В общината животновъдството се развива на базата на малки семейни ферми, като предпоставка за повишаване доходите на населението.

Напоителни системи на територията на общината практически не съществуват.. Възстановяване на системата за поливно земеделие е основен фактор за достигане на

европейско ниво на растениевъдството, от което икономическия ефект за общината ще бъде значителен.

2.4 Здравеопазване

Здравето на населението е обусловено от комплексното въздействие на биологични и социални фактори, като определящи се считат общественото-политическото и икономическо ниво на развитие и произтичащите от него условия на живот.

Демографските процеси, заболяемостта и физическото развитие са трите основни групи показатели формиращи оценката за здравето на населението.

Населението в региона е в процес на демографско стареене, като групата на възрастните над трудоспособна възраст респективно се увеличава. Процесите на стареене са изяви повече в селата, като в някои почти няма детско население. Подобна възрастова структура поражда множество социални и здравни проблеми. Възрастните хора са носители на повече от едно хронично заболяване, това променя вида на здравните и социални потребности, като отправя определени изисквания към тяхното задоволяване.

Ограничаването на достъпа до здравни услуги, недостатъчните финансови ресурси и принудително налаганите от населението самоограничения в потреблението на здравни услуги поради икономически причини, съдействата за високите нива на заболяемостта, на общата и детска смъртност, задържането на общата продължителност на живота, влошават качеството на живот на населението и възпрепятстват демографското му развитие.

Болници и други здравни заведения на територията на община Брусарци няма. Най близките се намират в гр. Лом и гр.Монтана.

Първичната здравна помощ на територията на общината се осъществява от 5 лекарски практики по населени места както следва:

- гр. Брусарци – 1 практика
- с. Василевци – 1 практика
- с. Крива бара – 1 практика
- с. Смирненски – 2 практики

Здравни медиатори – на територията на общината няма .

Населението на общината се обслужва от звеното за неотложна медицинска помощ Лом.

На територията на общината има една аптека в град Брусарци, която отскоро работи и с НЗОК .

През последните 5 години не се наблюдават съществени изменения в честотата и структурата на регистрираните заболявания на населението в община Брусарци. Анализът на ново регистрираните заболявания и болестност на населението показва, че определящи в патологията на населението са хроничните неинфекциозни заболявания на кръвообращението и дихателната система.

Застаряването на населението, поставя допълнителни изисквания пред структурата на здравните потребности, поради обстоятелството, че възрастните хора са носители на повече от едно хронично заболяване, което води и до по-големи разходи за здравно обслужване.

По данни на Дирекциите “Социално подпомагане” към август 2015 г. децата с увреждания са 17 , а пълнолетните лица с увреждания в общината са 643 . Това е една разнообразна сложна рискова група, тъй като обединява лица с физически, ментални, сензорни и психични увреждания.

Изводи и основни демографски проблеми, които имат пряко отношение към системата на здравеопазване и потребностите от здравни услуги:

✓ Застаряването на населението води до увеличаване на демографския товар, с всички произтичащи от това затруднения за здравното обслужване на населението.

✓ Увеличават се разходите за издръжка на възрастните поколения, които имат повече от едно хронично заболяване.

2.5 Образование

Образованието на учениците на територията на община Брусарци се осъществява в две основни училища: с.Крива бара и с.Василовци и едно СОУ в гр.Брусарци. В последните години, поради намаляване на броя на децата, училищните ръководства изпитват огромни трудности при окомплектоване на паралелките. В интерес на истината училищата на територията на общината на този етап оцеляват за сметка на децата от ромски произход. Не са малко децата от ромски произход , които посещават нередовно училище.

Детските градини в община Брусарци са 3 на брой, две във селета: Василовци и крива бара и едно ОДЗ в гр. Брусарци, с филиал в с.Дондуково и яслена група.

В община Брусарци, както и в цяла България, трайно се наблюдава тенденция към увеличаване броя на децата, които напускат училище, без да завършат задължителното средно образование.

Три основни фактора влияят на структурата на общинската образователна система:

1. *Демографският фактор* дава своето негативно отражение както върху броя на учениците, така и върху броя на учебните заведения в общината.

2. *Фактор рождаемост:* статистическите данни от ГРАО в община Брусарци за родените и подлежащи на задължително обучение ученици през следващите пет години не променят съществено броя на учениците в училищата;

3. *Миграционните процеси* в страната /към други градове/ и в чужбина влияят значително върху общия брой на учениците и води към тяхното намаляване. Движението от и към чужбина засяга най-вече училища и райони, където преобладават ученици с ромски етнически произход и там където нивото на безработицата е голямо.

Общинската образователна система е съобразена с реалните потребности на населението от образователни услуги – достатъчно на брой училища.

Посещаемостта в общообразователните училища до задължителната училищна възраст (16 години) е висока. През 2013 и 2014 г не са установени деца отпаднали от училище. За броят на необхванатите деца не може да се даде категоричен отговор, тъй като няма надежден механизъм, с който прецизно да се проследява движението на децата (смяна на местоживеене, пътуване в чужбина и т.н.). На 100 % са обхванатите деца в задължителна предучилищна подготовка, която се осъществява в подготвителни групи (самостоятелни или смесени) в детските градини.

Все по-трудна става издръжката на детските заведения в малките населени места на общината, поради малкия брой деца, които се отглеждат в детските градини, което значително повишава средния веществен разход за издръжка.

Основни изводи:

✓ Тенденция към намаляване броя на деца и ученици, в следствие на демографския срив, води до закриване на училища и детски градини.

✓ За предотвратяване на детската агресия сред подрастващите е необходимо целогодишно с тях да работят специалисти психолози.

✓ Превантивна работа в училищните здравни кабинети относно наркоманиите, алкохолизма и тютюнопушенето.

2.6 Жилищни условия

В общината няма недостиг на жилища, населението на общината обитава предимно собствени жилища. Същевременно голям брой жилища в селата са необитаеми и свободни, намират се в райони с неподдържана пътна мрежа, без отходни канали и са неблагоустроени, изоставени и полусъборени. Много семейства имат жилищни проблеми, произхождащи от лошите битови условия, липсата на финансови средства и многочленните семейства, живеещи в едно жилище.

3 Анализ на групите в риск в община Брусарци

3.1 Фактори, които пораждат риск за различни групи от населението

При първоначалния анализ на социо-демографската и икономическа картина на общината се очертават някои типични рискове за лица в неравностойно положение: неравностойна позиция на пазара на труда; живеещи в изолирани общности; многодетни семейства; трайна липса на достатъчно доходи; противообществени прояви; рискове, засягащи децата. На основата на тези характеристики се обособяват няколко рискови групи. Повечето от тях имат социално-икономически корени. Поради липса на достатъчно адекватна информация и противоречиви данни, анализът не може да направи пълна класификация на рисковите групи, а ще очертае някои приоритетни потребности от социална защита, както и ще очертае необходимостта от развитието на конкретни социални услуги.

Основополагащ фактор за нормален стандарт на живот е размерът на доходите, който може да осигури всички останали сфери на живот. Засегнати от този фактор са всички групи от населението, но размерът и периодичността на доходите оказва въздействие върху формирането на рисковите групи и уязвимост на индивидите в комбинация със следните други фактори:

- Безработица при хората в трудоспособна възраст;
- Ниски доходи на хората в надтрудоспособна възраст;
- Структура и численост на семейството;
- Увреждане или здравословен проблем на член от семейството;
- Липса на оптимални жилищно-битови условия;
- Принадлежност към етнически малцинства;

От съществено значение за превенцията и преодоляването на влиянието на рисковите фактори, свързани с доходите е предприемането на конкретни мерки и услуги по отношение на определените рискови групи.

Възрастта е вторият основен параметър, който влияе върху уязвимостта на населението, спрямо възможностите за автономност на хората и необходимостта от подкрепа. При определяне на предпоставките за нормален стандарт за живот се извеждат и възможностите за грижа за близките, които имат нужда – деца или стари хора. Във връзка с този фактори се формират две основни рискови групи “деца” и “стари хора”. Както и при доходите, параметърът възраст не формира самостоятелно рискови групи, а само в съчетание с други обстоятелства - в случая наличие или липса на близки и възможностите им да предоставят грижи. Възрастта влияе върху уязвимостта на населението на общината в комбинация със следните фактори:

- Наличие на лица, отговорни за децата и възможност да предоставят грижа;
- Възможност да се предоставят грижи за възрастни и стари хора от техни близки.

Характеристика на рисковите групи в община Брусарци

3.2 Деца, настанени в специализирани институции

По данни от ДСП Брусарци настанените на възраст от 0 до 18 години деца от община Брусарци в специализирани институции за периода 2011-2015 г. е общо 18, което е рязък спад спрямо предходния петгодишен период. Това се дължи на развитието на процеса на приемната грижа.

На територията на общината няма специализирани институции.

Настаняват се за отглеждане в домовете деца предимно от ромски произход. Основните причини са бедност, трайна безработица на родителите, недостатъчен родителски капацитет, лоши битови условия и преценка за риск за отглеждането на децата от социалните работници. Често тези деца не посещават детска градина и са в риск от отпадане от училище. За да се подпомогне превенцията на настаняването и да се създадат условия за тяхното социално включване, е нужно да се използват пълно ресурсите на образователната система. За целта е необходимо да се повиши ефективността на партньорството между двата сектора, тъй като ресурсите и на образователната система, и на социалните услуги не са достатъчни.

3.2.1 Деца, настанени в ДМСГД

По данни на Дирекция „Социално подпомагане” Брусарци за периода 2011 – 2015 година в Домове за медико-социални грижи са били настанявани по различно време общо 11 деца. Основната причина е недостатъчен родителски капацитет. Анализът на настаняванията показва, че по-голямата част от родителите, които са оставили децата си за отглеждане поддържат контакти с тях.

3.2.2 Деца, настанени в ДДЛРГ

По данни на Дирекциите „Социално подпомагане” Брусарци за периода 2011 – 2015 година в Домове за деца лишени от родителски грижи, са били настанявани по

различно време общо 7 деца. Основната причина и тук е недостатъчният родителски капацитет.

3.2.3 Деца, настанени в ДДМУИ

През периода 2011-2015 г. няма деца настанени в този тип специализирана институция

3.3 Деца с увреждания

По данни на ДСП и представители на училищата към месец август 2015 год. са регистрирани 17 деца с увреждания на територията на община Брусарци. В тази група са включени деца с физически, ментални, сетивни и множествени увреждания

Деца с физически увреждания	9
Деца с множествени увреждания	1
Деца с ментални увреждания	4
Деца с сетивни увреждания	3

Някои от децата посещават масови училища, като в СОУ Брусарци има ресурсен учител. Децата със сетивни увреждания посещават специализирани училища.

Основните потребности на децата с увреждания са:

- Достъп до образование в общо образователни училища;
- Равен достъп до услуги и възможности за техните връстници;
- Осигуряване на достъп до адекватна здравна грижа;
- Придобиване на умения и навици за самостоятелен живот;
- Осигуряване на достъпна архитектурна среда, особено в изолираните малки населени места;
- Осигуряване на възможности за професионална квалификация и реализация;
- Осигуряване на подкрепяща среда за семейството и близките на децата с увреждания;
- Интеграция в общността.

3.4 Деца, настанени при близки и роднини и в приемна грижа

Настаняването на деца при близки и роднини е една от формите на споделена грижа в рамките на разширеното семейство и намира широко приложение през последните години.

Общия брой деца, настанени при близки и роднини

2011 г.	2013 г.	Август 2015 г.
7	8	10

Общия брой деца, настанени в професионални приемни семейства

2011 г.	2013 г.	Август 2015 г.
1	7	17

Това са случаи, които са минали през Отдел „Закрила на детето” и е наложена мярка за закрила. При тези деца е необходима подкрепа на хората, които са поели грижа за отглеждането на децата вместо техните биологични родители. Проблемите се отнасят също до потребностите на децата да получават адекватни грижи и до потребностите на роднините и близките да бъдат подкрепяни при предоставяне на грижите за настанените при тях деца.

Отговорните възрастни, ангажирани с грижите за децата са техните родители. Роднините, най-често баби и дядовци, са включени активно в отглеждането на децата, като това е широко разпространена практика в семействата от всички социално-икономически прослойки на населението от общината. Грижата за децата традиционно се разпределя между различните поколения в рамките на семейството. Много често родителите реално отсъстват, тъй като са на работа в други населени места или в чужбина. Голяма част от трудностите при осъществяване на адекватни политики, мерки и услуги по закрила на детето са свързани с отговорностите по отношение на детето.

С много бързи темпове се осъществява процеса по приемна грижа, при който лица извън разширения семеен кръг полагат грижи за отглеждане на дете. Буди недоумение обаче фактът, че всички приемни родители са „Професионални” и няма доброволни приемни родители. Няма изготвени доклади по наблюдението на качеството, ефикасността и ефективността от предоставянето на услугата „Професионална приемна грижа”. Има случаи на приемни родители, чийто капацитет буди известно недоумение.

3.5 Деца, поставени в други рискови групи

3.5.1 Деца в многодетни семейства

В община Брусарци са регистрирани 185 деца в многодетни семейства, подпомагани от Д’СП”. Децата спрямо, които е предприета мярка за настаняване извън семейството в мнозинството от случаите са точно от многодетни семейства. Данните показват, че трябва да се развият допълнителни услуги за подкрепа на многодетните семейства. Такава една услуга би бил Център за обществена подкрепа.

Децата в многодетни семейства от Брусарци са част и от групата на нередовно посещаващите училище. В голямата си част те са от ромски семейства, живеещи в условията на перманентна бедност. За да се даде възможност за социално включване и за да имат равен шанс, е необходимо на тези деца да им се осигури достъп до качествено образование. Паралелно обхващането на децата на многодетни семейства в ранна възраст в детска градина и в целодневна форма на организация на образованието, ще подпомогне в отглеждането им социално слабите родители. Същевременно обхващането на децата в училище и подпомагането на семействата не трябва да се смесва със записването и настаняването им в учебни заведения от интернатен тип.

3.5.2 Родители отглеждащи сами децата си

Тази категория лица е много трудна за идентификация. Много от биологичните бащи не са припознали своите деца и съответно в актовете за раждане на децата

фигурира само един родител. Същевременно бащите практически живеят с майката и децата, и в различна степен полагат грижи за тях. Към тази категория би следвало да отнесем майки, които живеят сами с децата си и бащата е неизвестен; вдовици/вдовци, които живеят сами с децата си; разведени родители, на които са предоставени родителски права по съдебен ред и които не са във фактическо съжителство с друга лице. Към месец август 2015 г. в община Брусарци по горесцитираните показатели са идентифицирани общо 148 деца. Тези родители и техните деца практически се нуждаят не само от материална помощ, но и от социална подкрепа, което би се осъществило от един бъдещ Център за обществена подкрепа.

3.5.3 Деца на непълнолетни родители и майки под 18 години

Ражданията на майки под 18 годишна възраст за периода 2011-август 2015 г. са 13. Всички тези непълнолетни майки са регистрирани в О”ЗД” и спрямо тях и техните деца са предприемани съответните мерки за закрила. Тези майки са изключително от ромски произход и в техните семейства е установен недостатъчен родителски капацитет.

3.5.4 Деца с противообществени прояви

Децата с противообществени прояви и поведенчески проблеми работният екип извежда като отделна целева група. Поведенческите проблеми, изразени при тях са: агресия, употреба на алкохол, кражби и побой.

Идентифицираните нужди във връзка с агресията между децата в училище са:

- ✓ да бъдат изслушвани и разбираани децата относно причините за извършените прояви;
- ✓ да се промени модела на интервенция – насилието да бъде оценявано като симптом за проблем, а не като причина за наказание;
- ✓ да се популяризира сред децата разпознаването на насилието и да се изградят умения за избягване на риска от насилие и агресия.

Много от децата попадат в рисковите групи, тъй като родителите им имат трудности при отглеждането им поради:

- Социално-битови проблеми (липса на адекватан жилищно-битова среда; липса на постоянни доходи в семейството; многодетни семейства);
- Недостатъчни грижи от родителите по отношение на децата им
- Прояви на незаинтересованост от поведението на децата и безсилие да се справят с психо-емоционалната проблематика
- Проблеми, породени от липса на умения или невъзможност за родителстване:

Тези проблеми са свързани предимно със субективните трудности на родителите за осъзнаване и посрещане на потребностите на децата – в случаи на непълнолетни родители; родители, които са живели в институции; непълни семейства, разведени родители; родители с увреждания; родители, които са в чужбина. През последните години се увеличава броят на децата на родители в чужбина. Направеното проучване в домовете за деца извежда висок процент на деца,

Може да се направи анализ на потребностите на групите в риск и да се идентифицират следните изводи:

- ✓ Психологическа подкрепа за родителите се оказва основно от отдел “Закрила на детето”, което не е достатъчно.

- ✓ Налице е необходимост от методическа помощ и подкрепа за родителите с цел осъществяване на „Добро родителство”
- ✓ Осигуряване на възможности за професионална квалификация и реализация на младите хора за да имат мотивация за създаване на устойчива семейна среда.
- ✓ Създаване на подходящи алтернативни и иновативни услуги в общността, които да подпомагат семействата и децата в риск и превентират рпотенциалните рискове.

3.6 Възрастни и стари хора

3.6.1 Възрастни хора с увреждания

Наличието на увреждане поражда сериозен риск от социално изключване и влошаване на качеството на живот, независимо от възрастта. Данните за лицата с увреждания са предоставени от ДСП Брусарци и отразяват броя на подпомаганите лица, основно по ЗИХУ.

Общо за община Брусарци – 643 лица, от тях:

- Лица с физически увреждания - 520
- лица с ментални увреждания - 2
- лица с психични увреждания – 18
- лица със сетивни увреждания – 92
- лица с множествени увреждания - 11

От тази група 197 лица са в трудоспособна възраст, като от тях ок. 15 лица са в различна степен на трудова заетост.

Основните проблеми на хората с увреждания са:

- Недостиг на здравни услуги и рехабилитация;
- Липса на специализиран транспорт от селата към общинския и областния център, където се изпълнява услугата, а от там - ограничен достъп на живеещите в селата до качествени здравни и рехабилитационни услуги;
- Все още липса на клинични пътеки за някои от заболяванията;
- Изолация от пазара на труда;
- Ниски доходи на лицата и техните семейства;
- Социална изолация в общността;
- Липса на адекватна дневна/почасова грижа;
- Липса на подкрепа за семейството;
- Недостъпна архитектурна среда.

Основните идентифицирани нужди са:

- Предоставяне на услуги за възстановяване и рехабилитация;
- Изграждане на умения за независим живот;
- Обучения за активно включване на пазара на труда;
- Осигуряване на подкрепа за семейството;
- Достъпна архитектурна среда;
- Подкрепа за активизиране на процеса на социално включване в общността и превенция на социалната изолация.

3.6.2 Хора с увреждания, настанени с специализирани институции

На територията на Община Брусарци няма специализирана институция за настаняване на хора с увреждания. Същите са настаняват в институции извън общината, както в същата област, така и на територията на друга област в страната. Към края на наблюдавания период 5 лица с увреждания са в листи на чакащите за настаняване в специализирани институции

Лица с увреждания, настанени в специализирани институции по настанителни заповеди издадени през съответната година

2011 г.	2013г.	Към август 2015 г.
9	7	5

3.6.3 Стари хора, настанени в институции

На територията на община Брусарци няма Домове за стари хора. Настаняването в такива се извършва на територията на други общини в областта и на територията на други области в страната. Към края на наблюдавания период старите хора, чакащи в листи за настаняване са 3.

Стари хора, настанени в специализирани институции по настанителни заповеди издадени през съответната година

2011 г.	2013г.	Към август 2015 г.
6	6	3

3.6.4 Самотно живеещи стари хора

Общият брой на самотно живеещи стари хора в общината са 595, разпределени по селища, както следва:

Населено място	Брой самотно живеещи стари хора
Общински център гр.Брусарци	134
с.Василовци	149
с.Крива бара	71
с.Дондуково	63
с.Смирненски	75
с.Буковец	24
с.Киселево	41
с.Княжева махала	14

Населено място	Брой самотно живеещи стари хора
с.Дъбова махала	24
Общо	5 9 5

По данни на местна администрация, ПУ Брусарци и Д”СП”

Възрастните самотноживеещи хора много често изпадат в състояние на социална изолация и се решават на крайности: постъпване в дом за стари хора или доизживяване в нечовешки условия в дома си. Една адекватна и навременна социална услуга би бил Дневен център за стари хора.

Като основни потребности могат да бъдат изведени:

- Подкрепа за ежедневните грижи в дома - помощ при самообслужване, поддържане на хигиена, пазаруване, придружаване;
- Осигурен достъп до аптеки и помощ при закупуване на лекарства;
- Достъп до медицинска помощ и здравни услуги;
- Осигуряване на социални контакти и психо-социална подкрепа;
- Компенсиране на изолираността от достъп до социални и здравни услуги на малките населени места в селските райони.

Животът на старите хора в малките населени места е изключително затруднен, основно поради достатъчно средства и затруднен достъп до здравеопазване, невъзможността или затрудненията с осъществяването на комунално-битови дейности и най-вече социалната изолация. Броят на старите хора, които се нуждаят, но не са обхванати от социална услуга е неясен.

Самотните стари хора, които живеят в малките населени места са в състояние на социална изолация и имат нужда от подкрепа в ежедневието си. Обхватът на програмите, които развиват социални услуги в домашна среда не е достатъчен, за да задоволят всички техни потребности. Като цяло броят на кандидат-потребителите надвишава 5-6 пъти броят на лицата, които реално могат да ползват услугата. Налага се да се предпочете вариант да се обслужват повече нуждаещи се лица за сметка на оптималното удовлетворяване на потребностите на някои лица.

3.7 Общности и групи в неравностойно положение

3.7.1 Безработни

Факторът безработица е свързан със социално-икономическото развитие на общностите и е основна причина за миграцията и емиграцията на активното работоспособно население. Безработицата може да се приеме като основен рисков фактор, свързан с доходите и стандарта на живот на хората в трудоспособна възраст. Официалните данни за безработицата в община Брусарци показват следните данни:

2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.
564	702	749	728

От групата на безработните най-засегнати са:

- хората, които не са завършили основно образование;
- хора в предпенсионна възраст, които не са конкурентно способни на пазара на труда;
- хора от етнически малцинства;

- майки с деца и самотни родители;
- хора с намалена работоспособност.

Безработицата на трудоспособните хора се отразява сериозно на качеството на живот на всички членове на семейството, особено на децата.

3.7.2 Ниски доходи на хората в неравностойно положение

От всички хора в пенсионна възраст, които срещат трудности по отношение на доходите, най-засегнати са хората с минимален размер на пенсиите и хора в пенсионна възраст, които по различни причини нямат пенсия. Последната група е много трудна за идентифициране поради липса на данни, но в нея попадат хора, които продължително време са работили без да се осигуряват. По непълни данни над 2/3 от пенсиите на възрастните хора са в размер под линията на бедност за 2015 г. Семействата, чиито доходи са единствено от социални помощи, разполагат с доход на член от семейството в размер 5-7 пъти под линията на бедност. Буди недоумение факта за големия разрыв между ГМД (65,00 лв.) и линията на бедност (286,00 лв.). Практически над 80% от населението на общината разполага с доходи под линията на бедност.

Мерки и услуги за преодоляване на рисковите фактори, свързани с доходите на населението от община Брусарци:

- Намаляване на безработицата сред трудоспособното население
- Подпомагане и услуги на хора в надтрудоспособна възраст с минимални доходи
- Подпомагане и услуги на хора от многодетни семейства и семейства с деца в риск
- Подкрепа и услуги за семейства на хора с увреждания
- Актуализиране на политиките за социално включване на уязвимите групи от населението

От съществено значение за превенцията и преодоляването на влиянието на рисковите фактори, свързани с доходите е предприемането на конкретни мерки и услуги по отношение на определените рискови групи.

3.7.3 Принадлежност към етнически малцинства

В ромските общности са налице различни фактори, пораждащи бедността – ниско образование или липса на професионална квалификация на голяма част от жителите; липса на трудови навици за част от тях; ограничени възможности за заетост; лоши битови условия; липса на достъп до здравни, социални, образователни услуги; Акумулирането на икономически, образователни и етнокултурни рискови фактори оказва най-силно влияние, когато семейството живее в рамките на собствената компактна малцинствена група.

В тази група попадат семейства в неравностойно положение, чиито деца рискуват да повторят модела на социална регрегация на своите родители. За да се разбие затворения цикъл е необходима комплексна интервенция, насочена срещу бедността, която да подпомогне семействата да осигурят шансове за активно социално включване и развитие на своите деца:

- Наваксване на липсата на професионална квалификация и образование
Допълнителна професионална квалификация и образование за младежите, отпаднали от училище или с основно и по-ниско образование;

- Подкрепа на родителите в случаите на трайна безработица чрез допълнителна професионална квалификация и включване в програми за заетост, при липса на други възможности за заетост;
- Изграждане на родителски капацитет и увереност;
- Включване на децата от ранна възраст в детска градина с цел социализация и овладяване на български език;
- Мотивация на детето и семейството за включване и задържане в образователната система;
- Осигуряване на достъп до качествено образование за децата и младите хора и гарантиране на бъдеща конкурентоспособност на пазара на труда;
- Директна работа в общността за подкрепа на семействата в неравностойно положение и за подпомагане на родителите и семейството при реинтеграция на децата, настанени в институции, както и превенция на изоставянето;
- Изграждане на механизъм на междусекторно партньорство между институциите за използване на техните ресурси в подкрепа на семействата при преодоляване на бедността и социалната изолация.

5. Оценка на социалните услуги в община Брусарци

Целта на анализа на предоставяните на територията на Община Брусарци социални услуги е да се оценят възможностите на наличните човешки, материални и финансови ресурси за предотвратяване на рисковете за отделните целеви групи, както да се очертаят формите и методите за тяхното преодоляване.

Анализът на социалните услуги в община Брусарци е направен на базата на събраната информация от:

- Картите за услуги, изготвени от доставчиците на социални услуги;
- Карта за данни на рисковите групи ;
- Данните от Д"СП"; Д"БТ";

На територията на общината няма разкрита специализирана институция. Няма действащи социални услуги от резидентен тип. Реализират се само услуги предоставяни в домашна среда.

5.1 Услуги в общността с доставчик Община Брусарци

5.1.1 Домашен социален патронаж

Услугата е разкрита през 1987г. Услугите на Домашен социален патронаж (ДСП) са предназначени за хора, които са затруднени със задоволяване на една от основните си жизнени потребности / осигуряване на относително евтина, но питателна храна/.

От тази услуга се ползват лица в неравностойно положение. Финансирането на дейността на ДСП е чрез общинския бюджет и от събиране на такси. Капацитетът на услугата е 120 бр. потребители, като реалният брой потребители в последните месеци е ок.180. Ползвателите на услугата са от всички населените места в община.

Разкритата услуга е обезпечена с необходимото оборудване и транспортни средства, отговарящи на нормативната база. Целта на услугата е осигуряване на минимума от храна за преживяване на лицата от групите в неравностойно положение . необходимо е разширяване на дейността на Домашен социален патронаж, като за постигане на адекватност и ефективност на услугата следва да се извършват и следните дейности:

- ✓ доставка на храна по домовете на потребителите;
- ✓ услуги по поддържане на лична и битова хигиена;
- ✓ пазаруване със средства на патронираните на необходимите стоки и храни, плащане на такси и сметки за битово-комунални разходи;
- ✓ посредничество при извършване на административни, здравни и други услуги;
- ✓ поддържане на социални контакти

Капацитет на услугата и средногодишен брой потребители

Година	2011	2013	До август 2015
Капацитет	100	120	120
Брой потребители	145	167	181

5.1.2 Социална услуга в домашна среда „Личен асистент”

От 2011 г. Община Брусарци е партньор на АСП при предоставянето на социалната услуга „Личен асистент” по проекти с финансиране от ЕСФ- ОП”РЧР”. Община Брусарци предоставяше цитираната услуга средногодишно на 25 бр. лица с увреждания и самотноживеещи възрастни хора по схемите „ Подкрепа за достоен живот” и „ Нови възможности за грижа”. С предоставянето на услугата се създадоха условия за удовлетворяване в значителна степен на потребностите на идентифицираните лица и подобряване качеството им на живот. В действителност лицата, нуждаещи се от подобен вид услуга са над 100. Община Брусарци трябва да използва всички възможности и ресурси за разгръщане на сферата на предоставяне на почасови услуги в домашна среда, което е водещ фактор за превенция на социалната изолация и подобряване качеството на живот на населението.

5.2 Услуги в общността с доставчик Дирекция „Социално подпомагане” Брусарци

През периода 2011-2015 г. Д”СП” продължи да бъде доставчик на социалната услуга „Личен асистент” по НП”АХУ”. В различните времеви периоди от тази услуга са се възползвали между 10 и 15 лица с тежки увреждания.

На територията на община Брусарци не развиват социална дейност НПО, други благотворителни организации и други юридически лица –лицензирани доставчици на социални услуги

6. Оценка на ресурсите за развитие на социални услуги в община Брусарци

6.1 Анализ на човешките ресурси за предоставяне на услуги

Персонал за управление на социалната сфера – Община и ДСП

Една от предпоставките за ефективност на социалните услуги е наличието на квалифициран персонал. Развитие и обучението на човешките ресурси в тази област е важна предпоставка за качество.

В общинска администрация – Брусарци в периода 2011-2015 г. има зам.кмет, чиито длъжностни задължения включват управление и контрол на социалните политики и дейности. Дирекцията, която управлява функциите в социалната сфера няма ръководител. Същата дирекция е с голям обхват (Общинска техническа служба, икономическа политика и хуманитарни дейности). В дирекцията няма подзвено (отдел или служба), което цялостно да управлява дейностите от социалната сфера.

В Дирекция „Социално подпомагане” Брусарци са обособени 2 отдела: „Социална закрила” и „Закрила на детето”, осъществяващи дейности по социално подпомагане, социалните услуги, социална интеграция и закрила на детето. Дирекцията обслужва и територията на съседната община Медковец.

Социалната услуга в Община Брусарци с най-голяма продължителност е Домашен социален патронаж, която се реализира със средства от общинския бюджет. Към август 2015 г. ДСП не е обособено като отделно звено – няма щатен ръководител на социалната услуга, няма социален работник. Социалната услуга се обслужва от 8 бр. лица.

Социална услуга „Личен асистент”, която се предоставя по реализирани проекти на ОП”РЧР” има тричленен екип за управление на проектите и с изключение на личните асистенти няма щатен персонал по управление и реализация на услугата. Ръководител /Администратор/ по проектите е служителят по сигурност в общинска администрация. Към звеното „Програми за временна заетост” са назначени двама социални работници. Необходимо е преминаването към създаване на Център за интегрирани социални услуги на населението в общността и домашна среда с квалифициран персонал за управление и контрол на социалните услуги.. Необходимо е структуриране на звено „Социални политики и дейности” в общинска администрация.

7. Заключение и препоръки

7.1 Основни изводи от ситуационния анализ и оценката на потребностите

Целта на анализа е да определи приоритетите в областта на социалните услуги в общността на местно ниво, съобразени със специфичните потребности на населението в Община Брусарци.

Вследствие на демографския срив, характерен за цялата страна, намалява броят на населението в трудоспособна възраст общо (мъже и жени). Застаряващо и

намаляващо е населението в селата, което трайно води към обезлюдяване селата. Възрастовата структура на населението придобива регресивен характер. Отчитайки различните фактори – външни и вътрешни, които влияят на социалните и демографските процеси, се очертават устойчиви негативни тенденции в социо-икономическото развитие на община Брусарци:

- Намаляване на населението в икономически активна възраст;
- Неблагоприятни тенденции във възрастовата и образователна структура на работната сила;
- Доминиращ брой регистрирани безработни без специалност и ниско образование;
- Висок процент на безработицата, при което се наблюдава нарастване на рисковата група на безработните младежи; нарастване групата на безработните над 50 години; прогресивно увеличение и висок процент на продължително безработните;
- Към тенденцията намаление на раждаемостта се прибавят нови тенденции на структурни промени – ранна раждаемост, абсолютно и относително увеличаване на децата от проблемни семейства, които се оказват в условия на потенциален риск още при раждането си;
- Висок дял на хората с увреждания, както и на самотно живеещите стари хора;
- Общината предлага само една социална услуга в общността. Това е свързано най-вече с липсата на финансов ресурс.
- „Социалното договаряне“ (т.е. възлагането на социални услуги) все още е предизвикателство. В момента е налице неравнопоставеност между общината и доставчиците по отношение на достъпа до финансирането на проектите. Като възложител и доставчик на социалните услуги общините по принцип имат достъп до публичните средства. Като цяло гражданският сектор не проявява активност не е успял да натрупа достатъчно специфични за сектора компетентности, което му пречи да привлече чувствителни социални инвестиции в общината, нито пък да навлезе активно в местния пазар на социални услуги и по този начин да подпомогне местната власт и социалните служби и институции.

7.2 Изводи за наличните социални услуги

Анализът на ситуацията и оценката на потребностите идентифицира основните проблеми и формулира основните въпроси, които се отнасят до състоянието и развитието на социалните услуги на територията на община Брусарци. В резултат от проучването са очертани основните фактори, които формират рисковите групи, нуждаещи се от социални услуги, както и причините, пораждащи конкретната ситуация на неравнопоставеност на уязвимите групи от населението, на основата на социално-икономически и други неблагоприятия.

Основните заключения в демографските процеси в община Брусарци са:

- Тенденция към застаряване на населението и регресивен тип възрастова структура.
- Критично ниска раждаемост с тенденция към намаление; висока смъртност и отрицателен естествен прираст и продължение на тенденцията;
- Прогресивно намаление на относителния дял на лицата в трудоспособна възраст;

- Устойчива тенденция към емиграция и обезлюдяване с ясно изразени външно-миграционни процеси;
- Висок дял на хората с увреждания, както и на самотно живеещите стари хора.
- Продължава да нараства временната трудова миграция за работа в чужбина (предимно в Испания, Италия, Гърция) и в по-големите градове, което създава сериозни рискове за родителската грижа, образованието и развитието на децата в тези семейства.

Заключенията в икономическото развитие, жилищно-битовата политика, заетостта и безработицата са:

- Малките селища в общината притежават сходни белези на значителна изостаналост, спрямо условията на градската среда и по-ниско качество на живот;
- Сравнително изолирани населени места, следствие на неподдържана пътна мрежа, както и на неорганизиран междуселищен транспорт. Пътищата не осигуряват добра комуникация, поради липсата на инвестиции в транспортната мрежа;
- Пазарът на работната сила е дисбалансиран – висока безработица и в същото време - недостиг на квалифицирана работна ръка.
- В структурата на безработицата традиционно е най-голям дялът на нискоквалифицираните и ниско образованите безработни;
- Има жилища в селата, които са необитаеми и свободни. Много от тях са неблагоустроени или полусъборени;
- Липсват механизми, които да стимулират инвестиции в тази насока, което ограничава възможностите на общинските власти да провеждат социална жилищна политика;

При анализа на социо-демографската и икономическа картина на община Брусарци се открояват основните фактори, които в съчетание с други фактори създават рисковете от социално изключване на индивидите, формират рискови групи деца, лица, семейства в неравностойно положение и стари хора, нуждаещи се от подкрепа и социални услуги. Такива фактори са:

- равнището на бедност и доходите – трайна липса на постоянни доходи, голям брой безработни, ниски пенсии и недостатъчни доходи за мнозинството от населението на общината.
- структурата на семейството – непълноценна семейна общност (фактическо съжителство без граждански брак), многодетни семейства, здравословни и образователни проблеми;
- откъснатост от семейната среда и липса на подкрепа от семейството – неглежираност при деца и самотни стари хора;
- увреждане и/или сериозни здравословни проблеми на лицето или на член от семейството;
- ниско образование (включително и неграмотност), липса на професионална квалификация, които водят до неравностойна позиция на пазара на труда;
- социално изключване и принадлежност към уязвими етнически малцинства;
- местоживееене – с нарушени транспортни връзки и комуникация с общинския и областния център;

- възраст – концентрация на пенсионери и стари хора, здравнонеосигурени лица с недостатъчен и адекватен достъп до здравна грижа и услуги.

Общи изводи за услугите за деца:

- Няма гарантиран набор от услуги по превенция, които да оказват подкрепа на родители и деца, които да подпомагат отглеждането и възпитанието на децата, като училище за родители, училищна подкрепа, информиране на децата за техните права и отговорности, услуги за свободното време на деца, семейна подкрепа;
- Липсват услуги в общността за деца и лица, жертви на насилие и трафик, както и на деца с увреждания;
- Извън подкрепа на услугите остават деца с отклоняващо се поведение, деца в риск за отпадане от училище;
- Услугите за деца и семейства, които са преживели или преживяват сериозен проблем, са преди всичко в специализираните институции и услуги резидентен тип, които не са на територията на общината, а много често и извън областта.
- Услугите за превенция на рискови групи (млади майки с риск да изоставят децата си, бедни и самотни родители с нисък родителски капацитет; подкрепа на осиновители, родители на деца с отклоняващо се поведение) не са развити в Община Брусарци- откроява се нуждата от Център за обществена подкрепа.

Изводи за услугите за възрастни и стари хора:

- Домашният социален патронаж е най-достъпната услуга в общността за стари хора, която може да бъде подобрена по отношение на дейностите, включени в услугата. Желанията на потребителите е да бъдат посещавани не само от социални работници, но и от медицинско лице, терапевти, психолози .
- В населените места, където работят читалища и пенсионерски клубове, същите могат да изпълняват подкрепящи социални функции и да се премине към създаването на Дневни центрове за стари хора
- Хората с увреждания и възрастните хора се нуждаят от функционирането на Център за интегрирани услуги в общността и домашна среда.

3.8 Препоръки

Необходимо е да се развие максимално широко партньорство и включване на всички заинтересовани страни по въпросите за развитие на социалните услуги в общината. Специфичните характеристики на проблемите на рисковите групи – значителният брой на възрастни, нуждаещи се от обслужване, високият общ брой на лицата в риск, които обитават всички селища на територията на общината и т.н. – изискват решения на общинско и областно ниво. Такъв тип комплексна интервенция може да бъде иницирана и осъществявана със съвместните усилия на всички заинтересовани страни. На първо място това са кметовете, Общинският съвет, Дирекция „СП” и потенциалните доставчици на услуги в общината.

Необходимо е да се развият разнообразни услуги за деца в общността, които да подпомогнат деинституционализацията и осъществяват превенция на извеждане на детето от семейната среда .Приоритетна необходимост е развитието на мерки и услуги за подкрепа на семействата в риск, за да се намали влиянието на фактори като бедност, безработица, лоши жилищно-битови условия .

Необходимо е изграждането на механизми на междусекторно партньорство между институциите за използване на техните ресурси в подкрепа на лицата и семействата при преодоляване на социалната изолация и активиране на социалното включване.

За идентифициране на децата, жертви на домашно насилие и за семейства с агресивно поведение на родителите е необходимо да се подобри комуникацията с детските градини, училищата и неправителствените организации. Ресурсите на образователната система и тенденцията на развитие на извънкласни дейности могат да бъдат използвани за превенция на агресивното поведение. Същевременно самите училища, особено в малките населени места, трябва да бъдат подпомогнати с допълнителна квалификация, каквато имат социалните работници, при проектирането на извънкласни занимания, насочени към превенция на агресията.

Подпомагане развитието на капацитета на неправителствения сектор за участие в разработването и прилагането на местни политики, чрез подобро партньорство с местните (общински) власти, както и включване в доставянето.

Необходимо е разнообразяване на социалните услуги и развиване на нови и гъвкави, алтернативни и иновативни услуги, които да съответстват на спецификата на потребностите на рисковите групи в общината:

- Дневен център за стари хора
- Обществени трапезарии
- Център за обществена подкрепа
- Център за интегрирани услуги в общността и домашна среда
- Кризисен център
- Център за временно настаняване

Да се работи към доразвиване на утвърдените по своето значение социални услуги в общността: „Личен асистент“, „Домашен помощник“, „Социален асистент“, „Домашен социален патронаж“.

Настоящият доклад анализира ситуацията в Община Брусарци и има за цел да послужи при разработването на Областна стратегия за развитие на социалните услуги /2016 – 2020 /и Общинска стратегия за развитие на социалните услуги /2016-2020/

Докладът е изготвен от работен екип в състав:

- ✓ Андриян Тодоров –соц.работник в община Брусарци
- ✓ Силвия Тотева- администратор проекти по ОП”РЧР” и координатор по програми за временна заетост в община Брусарци
- ✓ Таня Георгиева – нач.-отдел „СЗ” при Д”СП” Брусарци
- ✓ Цецка Николова – соц.работник О”ЗД” при Д”СП”Брусарци

и със съдействието на други служители на Община Брусарци и Дирекция „Социално подпомагане” –Брусарци, които оказаха частична подкрепа, съобразно своите компетенции.